

Ticarette Ortaya Çıkan Gizli Kul Hakkı

Alanya'dan bir grup esnaf: “Tekstilde büyük firmaların kalitesiyle değil de, adıyla—meselâ adidas veya lacost vb.—üretilen—sırf satış yapmak için ve o firmadan izinsiz—mal ve ürünleri satmak câiz midir? Burada zaman zaman emniyet güçleri baskınlar düzenleyerek böyle korsan malları topluyorlar ve yüklü cezâ da kesiyorlar. Biz de haber alıyoruz ve dükkânımızı kapatarak tedbir alıyoruz. Fakat bizi asıl endişeye sevk eden bunun mânevî sorumluluğu. Bizim haricimizde üretilen malları böyle korkarak satınca kazancımıza haram karışmış olur mu? Veya kul hakkını teşkil eder mi?”

Önce olayı özetleyelim: Üretim sahibi, ürettiği malı kendi adıyla piyasaya sürmüyor. İyi satış yapsın diye, piyasada güvenilirliği ve kalitesiyle itibar görmüş ve tutulmuş bir firmanın adıyla müşteriye ulaştırıyor.

Bu, masum ve gûnahtan uzak bir gerekçe değildir. Çıkış noktası yanlıştır. Burada aldatma vardır. Hangi gerekçeyle olursa olsun, kendi ürettiğin malını, müşteriye güven veremediğin için, kendi adını kullanmayarak, güven duyulan birisinin adını kullanmak hîledir; bu helâl bir davranış değildir. Bu, müşteriye kandırmaktır. Oysa ticârette dürüstlük esastır. Nitekim Kur’ân, “Ölçüyü adâletle tutun ve eksik tartmayın. Âhiretteki mîzânınızı ziyana düşürmeyin”¹ âyeti böyle düşük kaliteli mal üretilip, iyi mal gibi piyasaya sürenleri uyarır.

Müşteriyi aldatmak haramdır. Peygamber Efendimiz (asm) buyurmuştur ki: “Satıcı ile müşteri eğer dürüst olup satışla ilgili hususları açıklarlarsa alış-verişleri kendilerine mübârek kılınır. Şâyet aldatarak malın veya bedelin ayıbını gizlerlerse, alış-verişin bereketi kaldırılır.”²

Yüce dînimiz dürüst ticâreti helâl rızık kapısı olarak teşvik etmiştir. Dürüstçe yapılan ticâretin getirisi dünyada helâl kazanç ve bereket, âhirette ise bol feyiz ve sevaptır. Peygamber Efendimiz (asm), “Doğru, dürüst ve kendisine güvenilen ticâretçi, peygamberlerle, siddîklerle ve şehidlerle berâberdir”³ buyurmuştur.

Haramdan sakınmak ve makbul bir ticâret feyzine ulaşmak için, üretim sahibi, müşteri güvenini kendi ürünüyle ve kendi ismiyle kendisi kazanmalı, malını dürüstçe ve kalitesine uygun bir fiyatla müşterinin önüne koymalıdır.

Aksi takdirde yapılan ticâret dürüst olmaz, dürüst olmayan ticâretin kazancı helâl olmaz, yapılan satışlar dünyada bereketsiz, âhirette sevapsız olmakla berâber, kaliteli ürün sahibi (isim sahibi) firma lehine kul hakkını da mûcip olur.

Böyle hîlekar ticâret ehlinin malını satmamak takvâya, fazîlete, sevaba, kulluğa ve—hep o beklediğimiz—berekete daha uygundur. Fakat sizin satış yaparken, müşteriye “Bu hakiki adidas değil. Bu hakiki lacost ürünü değil” demeniz, sizi mânevî mesuliyetten ve kul hakkından kurtarır

Dipnotlar:

1- Rahman Sûresi, 55/9;

2- Tirmizî, Alış-veriş, 26;

3- Tirmizî, Büyû, 4/1225